

ASONAMENTUL:
Pe un an . . . 24 Cor.
Pe o jum. de an 12 „
Pe trei luni . . . 6 „
Pentru România şi
străinătate:
Pe un an . . . 40 „
Pe o jum. de an 20 „

TELEFON Nr. 206

GAZETA TRANSILVANIEI.

ZIAR POLITIC NAȚIONAL.

REDAȚIA
ȘI ADMINISTRAȚIA
Târgul Inului Nr. 30

INSERĂRILE
se primesc la administra-
ția. Prețul după tariful
și învoiaș.

Manuscrisele nu se în-
napoiesc.

Suntem și vom fi.

(v. mol). Suntem pentru că așa a vrut D-zeu, să fie și neam românesc pe pământ.

Neamul acesta a existat veacuri de-a rândul, înainte de ce s'ar fi deșteptat în el conștiința, că există.

Veacuri lungi și pline de suferință au trebuit să treacă, până ce s'a coborât asupra noastră schinteia care a trezit mai întâiu în inimile și mințile celor puțini și aleși, apoi în a tuturor cărturarilor, cari s'au ridicat din popor, și în fine în a masselor de țărani înfrâțiți cu glia strămoșească: *conștiința înălțătoare a existenței naționale.*

Când aduse de vântul civilizației apusene au sosit și la noi ideile mari, plămădite și dospite cu sângele unei națiuni nobile, ca cea franceză, și când în fața razelor lor s'au topit toate orânduile nedrepte ale Aprobatorilor și Compilatorilor, cari n'au voit să ne recunoască și pe noi de „cetățeni”, de-odată ne-am pomenit cu o nouă pacoste, cu nește teorii noi, cari nu voiau să ne recunoască de „națiune”.

Și atunci un mare fiu al neamului, *Simeon Barnuțiu* în discursul său memorabil din 3/15 Maiu 1848 a ridicat cel dintăiu protest în potriva acestei noi spolițiuni:

„Libertatea veri-căru: poporului cel mai înalt și naționalitatea e libertatea lui cea din urmă: ce preț mai are viața lui după ce și-a pierdut tot care îl face demn să trăiască pe pământ”, — a zis Barnuțiu în felul său de-a se exprima.

Durere, protestul lui și al nostru al tuturor răsună în pustiu mai bine de jumătate de veac.

Oamenii răi, în trufia lor vor să cărpocească chiar și făptuirea lui D-zeu. Căci bine știm, că D-zeu nu a creat nici națiuni „politice” nici „nepolitice”, precum nu s'a gândit să creeze *dulăi* puternici înzestrați cu drepturi depline și *cățăi* cu drepturi mai puține. Avem însă o mângâiere, a istoriei. Ea ne spune, că a trebuit să treacă multe veacuri până ce omenirea a ajuns ca să se respecte pe sine însăși recunoscând chiar și pe cel mai sărac, mai ne-

invățat și mai sdrențos om un membru egal îndreptățit al mării familii omenești.

Și multe veacuri au să mai treacă până ce și neamurile cele mici și obidite își vor elupta recunoașterea ființei lor naționale și egalitatea cu popoarele cele mari și trufașe. Și până atunci ce trebuie să facă aceste națiuni „nepolitice”, „necunoscut”? —

A spus-o înainte de asta cu vre-o zece ani un scriitor distins al celei mai liberale și mai culte națiuni într'un cuvânt de îmbărbătare adresat tuturor popoarelor oprimate: *să dureze, să trăiască.* Să prețuiască și să se bucure de *existența lor cea reală*, ce le-a dăruit-o părintele vecinic al tuturor neamurilor, D-zeu. Să nu-și bată capul cu teoriile de pe azi pe mâine, a bărbăților de stat mari și mici, și să nu înceteze nici pe o clipă a-și desvolta până la cea mai înaltă desăvârșire toate însușirile bune, toate energiile lor de rasă.

Pentru că un lucru e cert: *Nici un neam nu a încetat încă de-a mai fi, numai pentru că s'au aflat „înțelepți”, cari au dus h-tăriri și legi, în cari nu i-au recunoscut existența. Dar au nimerit și pier popoare din vina lor proprie, pe lângă toate garanțiile pe h-artie.*

Și apoi încă un lucru trebuie să-l știe și Apponyi și toți politicianii jurăți pe atotputernicia ideii de stat: *Ideea de naționalitate a fost și este întotdeauna și în toate împrejurările un sentiment mai adânc, mai adevărat și mai puternic decât ideea patriotismului.*

Națiunile nu sunt produse ale minții omenești, ci sunt plămăduri ale lui Dumnezeu, după învățătura religiei creștinești sau a evoluțiunii naturale a omenirii după învățăturile științei. Ne putem închipui omenirea și într'o altă organizație decât cea în state. Dar apartinerea unui om la un anumit neam, faptul, că în esprimarea gândurilor sale se folosește de-o anumită limbă, e o însușire *primordială și distinctivă a lui prin care se deosebește esențial de toți ceilalți oameni de altă limbă*, întocmai cum se deosebește leul de toate celelalte animale feline, de tigru, de pisică sau de leopard.

De aceea mult slăvitul Apponyi a dat din nou dovadă despre o preamărginită și inferioară înțelegere a adevărurilor eterne, când în vorbirea sa din 14 Ianuarie susține cu toată serioșitatea următoarea teză:

„Această chestiune (adecă chestiunea de naționalitate) se poate rezolvi într'un singur fel; prin modificarea raporturilor de *forțe morale* (?) în așa fel, *ca în inimă se nu fie mai tare sentimentul de rasă decât sentimentul de cetățenie*”.

Față de această enunțare trebuie să citez cuvintele de-o surprinzătoare sinceritate, cu cari i-a ripostat contele Tisza.

Că au fost aceste numai un fel de lapsus făcut în focul discuției, sau avem să le privim drept un produs a unei clipe de luciditate e — indiferent. Fapt e că Tisza a spus în parlamentul țării următoarele cuvinte:

„*Trebuie să mărturisesc, că în ce mă privește, ar trebui să adopt punctul de vedere al disperării, pentru că în mine iubirea de neam e atât de puternică încât nu-mi pot închipui un sentiment de cetățenie care să se poată afirma în sufletul meu în paguba sentimentului de rasă.*”

Nu știu într'u cât mai are valoare în filosofie celebrul „cogito ergo sum” al lui Descartes. La noi Românii însă el se poate aplica numai ca un argument în — plus.

Pentru că noi, precum am spus-o la început, am existat ca neam înainte de-a fi meditat și de-a fi ajuns la conștiința existenței noastre naționale. Și suntem și azi și de va vrea Dumnezeu vom fi și pe viitor, ori îi place ori nu-i place înțeleptului, iesutului și prea șovinistului Apponyi.

Camera. În cameră s'a continuat discuția asupra proiectului legii de presă, întreruptă din când în când de scene șomotoase sau h-zlii. Opoziția combatte cu tărie proiectul presei. În ședința de Luni a criticat tendințele proiectului dep. Barabás, iar ieri au vorbit contra Bosnyák, Platty, Vertán Endre și alții din opoziție.

Premiul Nobel

pentru științele naturale în 1913.

Acordarea premiului Nobel agită an de an popoarele culte din apus, a căror fi se împărțesc mai ales de roadele sale. Noi Românii puțin ne interesează până acumă pentru el. Deoarece însă s'a făcut propunerea, ca pe anul 1914 să fie propus d. Titu Maiorescu pentru premiul de pace, merită să dăm o mică dare de seamă asupra celor întâmplate în 1913 cu acest premiu.

Nobel, inventatorul dinamitei, a testat averea sa academiilor suedeze cu scopul, ca din interesele ei să se împărțeașcă anual câte 5 persoane cu omerite pentru *progresele pașnice* ale omenirii, anume pentru literatură mișcarea pacifistă, chimie, fizică și medicină. Juriul îl formează academia regală suediană, suma ce se împarte e variabilă, însă totdeauna de mai multe sute de mii coroane suedeze.

În anul 1913 împărțirea premiului a adus mai multe surprize publicului european, mai ales celui german. Mai întâi declarația unui martor, care a subscris testamentul lui Nobel. El susține, că împărțirea premiului nu se întâmplă conform intențiilor testatorului. Anume acesta intenționează, ca prin suma împărțită să se sprijinească talente promițătoare, cari însă au de luptat cu o situațiune materială nefavorabilă; astfel, intrând în posesiunea

unei averi considerabile, ei să se poată dedica cu totul ocupațiunii lor foloșitoare omenirii. În contradicție cu această intențiune a marelui binefăcător, premiul se acordă mai ales unor oameni cu renume stabilit și cu viitor asigurat, adesea chiar foarte bogați.

O altă surpriză a fost declarația academiilor suedeze, că pentru 1913, — ca protest contra terribilelor războaie ale acestui an, — *premiul pentru pace* nu se va distribui. — A treia, neplăcută mai ales pentru poporul german: Corporațiunile științifice germane l'au propus pe bătrânul *Peter Rosegger* candidatul la *premiul pentru literatură*. Imediat au protestat ceilalți că Rosegger s'ar fi angajat prea tare în lupta contra cehilor și că e de așteptat, că el va desțira premiul pentru fondurile „Schulverein”-ului german. Nime n'a luat în serios acest protest nedrept. Cu atât mai neplăcută a fost surprinderea, când academia suediană a premiat pe poetul ind *Rabindrah Tagore*, — incontestabil, un poet genial. — Însă de tot străin nouă și felului nostru de concepție. Deși s'a declarat, că această deciziune nu a fost influențată de protestul ceh, ci numai de considerațiuni de tot obiective, totuși Germania a fost adânc turburată și toată Europa uimită.

Nu poate fi intențiunea noastră să ne ocupăm aci cu înaltele calități de poet și filozof ale lui Rabindrah Tagore. Îndosebi, deoarece credem că publicul cehilor va fi îndejuns informat prin ziarele noastre și străine. În ca-

drul acestui folleton științific vom să scriem scurt munca atât de însemnată și atât de puțiu cunoscută a purtătorilor premiilor de științe naturale, premiarii cari în 1913 a atins suma de câte 197 mii coroane.

Premiul pentru medicină l'a primit prof. *Dr. Charles Richet* Născut în 1850, ocupă dela 1887 încoace catedra de filosofie la universitatea din Paris. Este cunoscut ca poet, autorul unei drame „Socrates”, renumit ca învățat. Încă în anul 1888, mult înaintea lui Behring, care aplică teoriile imunității în practică, Richet demonstră împreună cu I. Héricourt, că sângele unui animal vaccinat în potriva unei boale, fiind introdus în corpul unui alt animal, îl face și pe acesta imun. Lucrând mai departe în această direcțiune, a-junse în 1902 împreună cu Portier să descopere *Anafilaxia*. Anume ei constată, că animale devenite imune prin vaccinare, în multe cazuri mor la a doua vaccinare.

Ce însemnată avu această descoperire pentru practica medicală, se poate ușor închipui. Nu mai puțin importantă au fost lucrările sale asupra *regulațiunii temperaturii animale*. El făcu mai întâiu distincțiunea a două feluri de regulațiune: prin transpirare și prin răsuflat.

Omul și alte animale, cari pot transpira, regulează temperatura prin transpirare și prin evaporatiunea sudorilor, care produce o răcorire a suprafeței corpului. Cănele de altă parte nu

transpiră, ci răsuflă mai repede, prin ce se produce o evaporare pe suprafața plămânilor; iar când e frig are contracțiuni rezeci la mușchilor, cari cauzează o înmulțire a cantității de căldură. Acest fel de regulațiune a temperaturii e în proporție cu suprafața corpului, iar nu cu greutatea sa.

Dr. Heike Kamerlingh-Onnes, profesor de fizică în Leyden (Olanda) orașul atât de însemnat pentru istoria acestei științe, e premiul în fizică în șese decenii a vieții sale s'a făcut părtaș de multe onoruri, binemeritate prin munca sa enormă, desfășurată pe terenul științelor fizico-chimice. Nenumărate sunt descoperirile și lucrările sale asupra gazurilor și fluidelor, asupra viscosității și capilarității. Mai însemnate sunt cele despre temperaturi adânc și gaze fluide. E cunoscut, că gazele, espuse unor temperaturi adânci și presiuni mari, trec în stare fluidă. Tehnica acestor procese a fost perfecționată în mare măsură de Onnes. Lui i-a și reușit să fluidifice și gazul Helium, care până în 1908 se părea, că nu se poate aduce în stare fluidă. Acest gaz rar, care e în soare în mare măsură, iar pe planeta noastră obține numai în unele minerale rare și în aer în raport de 1: 245,000, a fost comprimat de Onnes și răcorit la — 268.5°C, la care temperatură s'a transformat în fluid. Cercetările lui Onnes nu sunt valoroase numai din punct de vedere științific, ci și practic. Astfel, în laboratorul său din Leyden, devenit cele-

bru prin întocmirile sale admirabile, au lucrat Becquerel și Curie asupra radiului. Iar rezultatele cercetărilor sale au dat industriei frigorifere posibilitatea dezvoltării ei, azi atât de importante pentru comerțul internațional.

Premiul pentru chimie s'a acordat unui german, *Dr. Alfred Werner*, născut în 1866, profesor ordinar la politehnicul din Zürich. Meritul său este, de-a fi aplicat *stereochemia* în chimia anorganică. — Kekulé, van Hoff și he Bel au întemeiat această știință. Ei au căutat să esplice fenomenul, că multe materii organice au *acelaș* număr de atomi, deci în structura lor nu diferă de loc. Diferința, care se poate însă observa la ele, au esplicat-o astfel: Atomii, cari sunt numeric egali, au poziție diferită în spațiu. Această poziție diferită în spațiu produce diferența materiilor. Teoriile stereochemiei, întemeiată de ei, au dat chimiei organice posibilitatea, de-a se desvolta atât de mult, cum e astăzi. Werner a dovedit în teorie, mai apoi prin experiențe, că stereochemia trebuie aplicată și în chimia anorganică. În urma lucrărilor sale, știința aceasta a fost îmbogățită cu multe descoperiri noi și teoria atomică s'a întărit prin dovezi noi. Manualul său despre stereochemie e lăsat pe toată suprafața pământului și azi încă nu are pereche.

M.

„SINCA NA”

instituit de credit și economii, soc. pe acții în Ó-Sinka (Șinca-veche.)

Hitel és takarékn-intézet részvénytársaság Ó-Sinkán.

Convocare.

Domnii acționari ai institutului de credit și economii „SINCANA” societate pe acțiuni se invită la

a VII-a adunare generală ordinară,

ce se va ține în Ó-Sinka — Șinca-veche — Duminecă în 8 Februarie st. n. 1914, la 1 oră după prânz, în localul institutului.

Ordinea de zi:

1. Designarea alor 2 acționari pentru verificarea procesului verbal al adunării.
2. Deliberare asupra conturilor Bilanț și Profit-perdere încheiate la 31 Decembrie 1913, precum și asupra rapoartelor direcțiunii și comitetului de supraveghere.
3. Darea absoluturului direcțiunii și comitetului de supraveghere pentru activitatea lor din anul 1913, apoi distribuirea profitului realizat în acel an.
4. Fixarea pentru ciclul următor a remunerațiunii membrilor în comitetul de supraveghere.
5. Alegerea membrilor în comitetul de supraveghere.
6. Restaurarea direcțiunii.

Ó-Sinka — Șinca-veche, 15 Ianuarie 1914.

Direcțiunea.

NB. Acționarii, cari voesc să ia parte la adunare trebuie să-și depună acțiunile și eventualele plenipotențe la cassa institutului înainte de deschiderea adunării.

Contul Bilanț cu 31 Decembrie 1913. — Mérleg számla 1913 december 31-évé.

ACTIVA — VAGYON.		PASIVA TEHER	
K.	f.	K.	f.
Cassa în nmărar — Pénztári készlet.	1619257	Capital societar — Alapitőke	70000—
Cambii escontate — Leszámitolt váltok	440520—	Fond de rezervă — Tartalék alap	3365024
Cont curent — Folyó számla	683216	Depuneri — Betétek	22341698
Efecte — Értékpapírok	3046—	Cambii reescontate — Viszleszámitolt váltok	12805334
Interese de escont restante — Hátralékos leszámitolási kamat	5773—	Dividendă neridicată — Fel nem vett osztalék	41—
		Interese transitorii de escont — Átmeneti leszáml. kamat	4670—
		Pentru scopuri filantropice — Emberbaráti célokra	36172—
		Pro diversi — Különfélék	30—
		Profit curat — Tiszta nyereség	1214045
	47236373		47236373

Ó-Sinka — Șinca-veche — în 31 Decembrie 1913.

Ó-Sinka, 1913 évi december hó 31-én.

Emiliu Poppu m. p.
director executiv-ügyvezető igazgató.

Iacob Bălan m. p.
cassar-pénztárnok.

Direcțiunea — Az igazgatóság:

Nicolae S. Popa m. p., David Chișdea m. p., Heronim Morariu m. p., Petru Bărbat m. p., președinte-elnök.

Ioan Fetu m. p., Sergiu Bărsan m. p., Damaschin Mesaroș m. p.

Subscrisul comitet de supraveghere am revăzut contul prezentat și acela l'am aflat exact și în consonanță cu registrele. — Alulirt felügyelő bizottság ezen számlát megvizsgálta és az intézet könyveivel öszhangzásba találta.

Ștefan Quasnovsky m. p., Nicolae Băția m. p., Valeriu Langa m. p., Ioan Bărsan m. p., Eustachiu Crișan m. p.

Contul profit și pierdere. — Nyereség-veszteség számla.

DEBIT — TARTOZIK		CREDIT — KÖVETEL	
K.	f.	K.	f.
Interese — Kamatok:		Interese — Kamatok:	
la depuneri — betétek után	1218651	după cambii escontate — leszámitolt váltok után	4889539
la cambii reescontate — viszleszámitolt váltok után	1605753	după cont curent — folyószámlák után	65745
la fondul de rezervă — tartalék alap után	160240	după efecte — érték papírok után	80—
Dare și arunc — Állami és községi adó	297801		
Dare la depuneri — Betéti kamatok adója	121922		
Salare — Fizetések	189996		
Chirie și spese — Házbér és költségek	107840		
Marce de prezență — Jelenléti díjak	47036		
Profit curat — Tiszta nyereség	1214045		
	4963284		4963284

Ó-Sinka — Șinca-veche — în 31 Decembrie 1913.

Ó-Sinka, 1913 évi december hó 31-én.

Emiliu Poppu m. p.
director executiv-ügyvezető igazgató.

Iacob Bălan m. p.
cassar-pénztárnok.

Direcțiunea — Az igazgatóság:

Nicolae S. Popa m. p., David Chișdea m. p., Heronim Morariu m. p., Petru Bărbat m. p., președinte-elnök.

Ioan Fetu m. p., Sergiu Bărsan m. p., Damaschin Mesaros m. p.

Subscrisul comitet de supraveghere am revăzut contul prezentat și acela l'am aflat exact și în consonanță, cu registrele. — Alulirt felügyelő bizottság ezen számlát megvizsgálta és az intézet könyveivel öszhangzásba találta.

Ștefan Quasnovsky m. p., Nicolae Băția m. p., Valeriu Langa m. p., Ioan Bărsan m. p., Eustachiu Crișan m. p.

Revăzut și aflat în ordine: Iosif Oncioiu.

Avis.

Carne de bou de clasa primă, boi îngreșafi Klg. dela 80 bani până la 1 c. 52 b. se capătă la

Scherfel & Cie

strada Hirscher Nr. 12. 1-3

Anunțuri

primește Administrațiunea Gazetei Transilvaniei cu prețurile cele mai MODERATE.

Telefon Nr. 1.

Strada Lungă Nr. 104.

Anunț.

Imi iau voia a aduce la cunoștința On public amator de bere că în anul 1912 am cumpărat depositul de bere de Steinbruch Budapest, ANTON KASSIK, din Strada Lungă Nr. 104 și dovă case Nr. 102 și 104 din Strada Lungă dda den n.l Anton Kassik, privatier, după contract singur am dreptul a purta firma „ANTON KASSIK”.

Find singurul reprezentant al celei mai mari și vechi bării din Ungaria Anton Dreher, Soc A Berăria burgheză dn Steinbruch Soc. A. Berăria din Capitală Soc. A. și a Berării Hagenmacher pot servi pe oa muștirii ca să fie mulțumii, oferindu-Le diferite calități bune și curate de bere. Clasa primă pe lângă un serviciu punctual.

Cu toată stima

Paul Tittes

Singurul proprietar al firmei „Anton Kassik” registrată la tribunalul comercial.

Telefon Nr. 1.

Strada Lungă Nr. 104.

Bere de Steinbruch se capătă pretutindeni.

HALÓ! Unde mergi?

Ma duc în măcelăria din Str. Hirscher Nr. 2 a lui

D. N. Căpațina, căci acolo costă acum

1 Klgr. carne de vită îngreșată calitatea Ia numai Kor.— 88 filleri și Kor. 153 filleri.

Tot acolo pot capăta tot felul de carne de vițel, porc, calitatea cea mai bună cu cele mai reduse prețuri, acolo se capătă încă și grăsime grossă de 15-20 cm. de grosă, pent-u topit din porci cei mai buni îngreșafi.

Licitatie.

Biserica Sf. Nicolae din Brașov-Schei dă în arandă începând cu 1-a Ianuarie 1914 pe 3 ani Muntele Sf. Ilie din județul Prabova, România.

Doritorii a lua în arandă acest munt și pot lua informațiunile necesare dela episcopul-econom Andrei Lupan sen, Căso 7a de sus Nr. 4.

Licitatiia publică se va ține în 19 Ianuarie v. (1 Februarie n.) 1914 la orele 11 a. m. în sala de ședințe a comitetului parochial dela biserica Sf. Nicolae.

Brașov, în 30 Dec. v. 1913.

Comitetul parochial.

Ștofede rochi

Barhent.

Boa de blană,

Manșoane

recomandă cu preț ieftin

Fritz Prediger.

Strada Porții 8.

Licitatie.

Biserica Sf. Nicolae din Brașov-Schei dă în arandă începând cu 1-a Ianuarie 1914 pe 3 ani de zile 26 jugăre 1580 st. □ de pământ arab situat lângă fabrica de zahar din Bod (Botfalú).

Condițiunile de licitare se pot vedea la episcopul-econom Andrei Lupan sen, Căsova de sus Nr. 4

Licitatiia publică se va ține Duminecă în 19 Ianuarie v. (1 Februarie n.) 1914 la orele 11 a. m. în sala de ședințe a Comitetului parochial dela biserica Sf. Nicolae.

Brașov, în 30 Dec. v. 1914.

Comitetul parochial.